

УДК 378.01

Психолого-педагогічний аспект науково-методичного супроводу інноваційної діяльності закладів загальної середньої освіти

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

КІЯН Ольга – кандидат педагогічних наук, завідувач сектору експериментальної педагогіки відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», вул. Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, Україна

KIJAN Olga – Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Sector of Experimental Pedagogy Department of Innovative Activity and Research and Experimental Work, State Scientific Institution «Institute of Education Content Modernization», 36, Vasyl Lypkivsky Str., Kyiv, 03035, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0482-8898>

DOI <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2024-2-16>

Анотація. У статті представлено узагальнені психолого-педагогічні погляди інноваційних освітніх процесів, сутність яких полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новотворень у традиційну систему освіти, її оновлення, яке характеризується посиленням уваги до особистості, спрямування зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників освітнього процесу. Зазначені вектори розвитку освіти, які потребують використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових або вдосконалених систем, моделей, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управління освітнім педагогічним процесом в інноваційних закладах загальної середньої освіти. Проаналізовано стан сучасної системи середньої освіти, який потребує впровадження інновацій, сучасних методик навчально-методичного забезпечення, підготовки вчителя, який зможе не лише прийняти всі виклики освіти, а й стати активним учасником змін, взаємозв'язок професійного зростання педагога з інноваційною діяльністю закладу освіти. Окреслено психолого-педагогічні аспекти інноваційної діяльності закладу загальної середньої освіти, розкрито поняття «практико-орієнтована освіта», що характеризується активним залученням педагогів до інноваційної діяльності, готовністю педагога до вдосконалення професійної майстерності, налаштованості на інноваційне мислення, інноваційної культури, саморозвитку. Звернено увагу на те, що сьогодення вимагає від шкільної освіти спрямування психолого-педагогічної служби закладів освіти на пошук ефективних шляхів надання допомоги освітянам у впровадженні сучасних інноваційних упроваджень, оскільки національна система освіти значною мірою визначається інноваційним розвитком педагогічної освіти, що виконує важливе завдання кадрового забезпечення усіх ланок освіти та має відповідати суспільним запитам, враховувати світові тенденції й рекомендації міжнародних організацій щодо підготовки висококваліфікованих педагогічних працівників, які здатні вирішувати складні задачі та проблеми навчання, зазначені у Концепції розвитку педагогічної освіти виховання й розвитку, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій.

Ключові слова: аспект, психолого-педагогічний аспект, інноваційна діяльність, інноваційне мислення, інноваційна культура та педагогічні інновації, науково-методичне забезпечення, заклад загальної середньої освіти.

Summary. The article presents generalized psychological and pedagogical views of innovative educational processes, the essence of which is the renewal of the pedagogical process, the introduction of new formations into the traditional education system, its renovation, which is characterized by

increased attention to the individual, directing the efforts of teachers to the development of the creative potential of participants in the educational process. The vectors of education development that require the use of innovative pedagogical technologies, the creative search for new or improved systems, models, principles, approaches to education, significant changes in the content, forms, and methods of education, upbringing, management of the educational pedagogical process in innovative institutions of general secondary education are specified. The state of the modern system of secondary education, which is in need, is analyzed introduction of innovations, modern methods of educational and methodological support, training of a teacher who will be able not only to accept all the challenges of education but also to become an active participant in changes, the relationship of the professional growth of the teacher with the innovative activities of the educational institution. The psychological and pedagogical aspects of the innovative activity of the general secondary education institution are outlined, and the concept of «practically oriented education» is revealed, which is characterized by the active involvement of teachers in innovative activities, the teacher's readiness to improve professional skills, innovative thinking, innovative culture, and self-development. It is emphasized that today's school education requires the direction of the psychological and pedagogical service of educational institutions to search for effective ways of providing assistance to educators in the implementation of modern innovative approaches since the national education system is largely determined by the innovative development of pedagogical education, which fulfills the important task of staffing all link of education and must meet public demands, take into account world trends and recommendations of international organizations regarding the training of highly qualified pedagogical workers who are able to solve complex tasks and learning problems, specified in the Concept of the Development of Pedagogical Education and Development, which involves conducting research and/or implementing innovations.

Key words: *aspect, psychological-pedagogical aspect, innovative activity, innovative thinking, innovative culture and pedagogical innovations, scientific and methodological support, the institution of general secondary education.*

Вступ. Система національної освіти та реалізація стратегії Європейської інтеграції України потребує проведення реформ освітньої галузі, яка в сучасних умовах вимагає підготовки нових представників вчительства – відповідальних, творчих, з високим рівнем розвитку професійних компетентностей та педагогічної майстерності. Як зазначено у Концепції розвитку педагогічної освіти, «підготовка педагогічних працівників має відповідати суспільним запитам, враховувати світові тенденції та рекомендації міжнародних організацій, щодо підготовки висококваліфікованих педагогічних працівників для усіх складників освіти, які здатні розв'язувати складні задачі та проблеми навчання, виховання й розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій» [12].

Педагогічні колективи закладів освіти мають бути готовими брати участь у створенні та впровадженні новітніх методик (технологій) навчання та виховання, поєднувати власну педагогічну діяльність на високому професійному рівні з поширенням кращої практики, експертною діяльністю та наставництвом на основі власного педагогічного досвіду. Реформатування та інноваційна діяльність – єдиний шлях, який дозволить стати конкурентоспроможним інноваційним закладом освіти в сучасному освітньому просторі.

Освіта – це всебічний розвиток особистості, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей; формування цінностей, необхідних для успішної самореалізації, виховання громадян, які здатні до свідомого вибору. Розвиток системи освіти в Україні визначається Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепцією «Нова українська школа», відтак кожний педагогічний колектив закладу освіти прагне створити умови для всебічного розвитку учнів, дати можливість йому для самовираження й самовизначення, забезпечити науково-теоретичну, практичну та загальнокультурну підготовку. створити сприятливе психолого-комфортне середовище для

здобувачів освіти. Одним із пріоритетних напрямів сучасної освітньої системи України, що підтверджено сучасними державними законами та нормативними документами, є орієнтація педагогів на персональну відповідальність за якість надання освітніх послуг та перехід до практичного впровадження особистісно-орієнтованої моделі навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний заклад загальної середньої освіти й суспільство все більш потребують учителя, який готовий працювати в інноваційному режимі, навіть в умовах воєнного стану. Тому в дослідженнях з освітньої інноватики значну увагу дослідники, науковці приділяють вивченню ролі вчителя, його особистісній, методичній і технологічній готовності як суб'єкта інноваційної діяльності.

Вітчизняними та зарубіжними науковцями активно розробляються проблеми соціокультурних основ інноваційної діяльності, що акцентують увагу на суб'єктах інноваційних перетворень (Г. Васянович, І. Зязюн, А. Євтодюк, Ю. Карпова, В. Кремень, О. Мориновська, М. Подимов, М. Поташник, К. Роджерс, Т. Рогова, П. Саух та ін.) та спрямовані на гуманістичний характер взаємовідносин усіх учасників освітнього процесу: взаємодію, взаєморозуміння, діалог (І. Бех, Л. Вознюк, І. Дичківська, А. Капська, Н. Осухова, І. Підласий, С. Харченко, та ін.).

В останні роки зросла кількість досліджень, в тому числі дисертаційних, присвячених підготовці вчителів до інноваційної діяльності, розвитку їх інноваційного, творчого потенціалу, готовності до реалізації інноваційних педагогічних систем, управління інноваційними процесами (І. Богданова, І. Гавриш, Л. Даниленко, Т. Дем'янчук, О. Дубасенюк, Н. Дука, І. Єрмаков, О. Коберник, Д. Мазоха, О. Мориновська, І. Підласий, Л. Подимова, О. Попова, О. Шапран).

Фундаментальні питання професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів і формування готовності вчителів до професійної діяльності розглядають, А. Бойко, О. Глузман, С. Гончаренко, Г. Гребенюк, В. Євдокимов, Ю. Завалевський, І. Зязюн, Л. Коваль, В. Ковальов, Л. Кондрашова, З. Левчук, О. Мориновська, О. Міщенко, О. Мороз, В. Щербина та інші.

А. Єрмоленко, О. Маринівська, Т. Махія, З. Рябова, В. Олійника, Ф. Фрех, К. Клейтон, О. Джеймс, Д. Карен визначають готовність до інноваційної діяльності як внутрішню силу, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою успішної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу, забезпечення ефективності впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Новації в педагогіці відображають складний і довготривалий процес. В. Захарченко, С. Калашнікова, В. Кремень, В. Луговий, О. Маринівська, А. Ставицький, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова та інші зазначають, що «освітні (педагогічні) інновації – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем». Прямим продуктом творчого пошуку можуть бути навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи в управлінні. Побічним продуктом інновацій як процесу творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника, рівня його інноваційної культури, дизайн-мислення. Творчий пошук веде до розвитку цілісної системи особистості педагога, що суттєво впливає й на особистість учня, які більше цінують учителів, які запроваджують інновації [6].

На таких уроках вони працюють активніше, в них пробуджується бажання випробувати й власні можливості в інноваційній діяльності. В інноваційному закладі загальної середньої освіти триває інтенсивне переосмислення цінностей, долаються стереотипи педагогічного мислення, здійснюються глибинні системні перетворення, що стосуються всіх аспектів

модернізації освітнього процесу шляхом нових підходів до навчально-методичного та ресурсного забезпечення, а заклади, в яких педагогічний та учнівський колективи експериментують, апробують, впроваджують нові педагогічні ідеї, теорії, технології, можна вважати інноваційними.

Багато досліджень, які здійснюються у закладах освіти, підтверджують думку, що існує значний розрив між прийняттям інновацій і їх упровадженням. Здебільшого спостерігається навіть широкий розрив між упровадженням нових методів, технологій і підтримкою таких нововведень, оскільки багато з них не були реалізовані, або не виконувалися відповідно нормативної бази.

Психолого-педагогічний аспект науково-методичного супроводу інноваційних процесів закладів загальної середньої освіти, потребує мобілізації зусиль для пошуку дієвих способів самовдосконалення професійної майстерності кожного вчителя. Психолого-педагогічна служба закладу освіти не може залишатися осторонь від модернізаційних нововведень, що відбуваються в освіті, оскільки сучасні умови інноваційної діяльності закладів освіти впливають на зміни пріоритетів у діяльності психолого-педагогічної служби закладу, яка має докласти зусиль, щоб змістити їх з психолого-педагогічного супроводу учнів на психолого-педагогічний супровід учителів та їх навчально-методичне забезпечення. Це допоможе зрозуміти не лише те, що необхідно змінювати, а й психологію сучасного вчителя та учня. Дані соціологічних досліджень підтверджують, що понад 87 % педагогів зайняті пошуком нових підходів, засобів і форм освітньої діяльності у закладах загальної середньої освіти.

За таких умов інноваційна діяльність стає невід'ємним чинником розвитку професійного становлення кожного педагога і його навчально-методичного забезпечення, формується соціальне замовлення на нові підходи в системі педагогічної освіти, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї професійної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні психолого-педагогічних аспектів науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності у закладах загальної середньої освіти; визначенні ефективних напрямів психолого-педагогічного супроводження інноваційної освітньої діяльності у закладі освіти та розкриття особливостей професійного вдосконалення педагога за допомогою системи навчально-методичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Основна мета діяльності закладу освіти – безперервний процес підвищення ефективності освітнього процесу з одночасним урахуванням потреб суспільства, а також потреб особистості здобувача освіти. Застосування новітніх досягнень педагогіки та психології, використання інноваційних технологій навчання, комп'ютеризація освітнього процесу; високий рівень освіченості, інноваційної культури, здатності до творчої праці, професійного розвитку сприяє формуванню фахової та моральної життєвої мотивації, активної громадянської і професійної позиції. За таких умов кваліфікованість та успішність виконання професійних завдань залежить від якості взаємодії з людьми в конкретних соціокультурних та професійних ситуаціях, тому так важливо, щоб кожний заклад освіти мав свою позицію та шляхи удосконалення навчально-методичного забезпечення, що являє собою комплекс документів, які містять системний опис освітнього процесу й підлягає реалізації на практиці.

Навчально-методичне забезпечення закладу загальної середньої освіти визначає систему аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності, яка заснована на досягненнях сучасної науки та педагогічного досвіду і виступає в якості дидактичного засобу управління підготовкою педагогів, інформаційною моделлю освітньої системи, визначає структуру та відображає елементи процесу.

Інноваційна спрямованість освіти є одним із психолого-педагогічних аспектів побудови інформаційного суспільства, результатом реалізації тенденцій і усвідомлення зростаючої ролі інноваційних процесів.

С. Вітвіцька висловлює слушну думку, що «інновація, – це не просто створення і впровадження новацій, це зміни, які носять суттєвий характер, супроводжуються змінами в стилі діяльності, образі мислення її суб'єктів. Детермінанта новизни відноситься не тільки до часу, але й до якісних характеристик змін» [1, с. 237–242].

Інновації в системі освіти набувають масового характеру і реалізуються на основі застосування нових ідей, послідовного впровадження інноваційних моделей і технологій навчання. Тому виникає об'єктивна потреба у формуванні інноваційної культури особистості вчителя.

Український психолог В. Панок підкреслює, що «... ґрунтуючись на базових принципах надання психологічних і соціально-педагогічних послуг для всіх учасників освітнього процесу закладу освіти. Цей принцип передбачає побудову таких організаційних моделей психологічної служби, які б могли забезпечити надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім суб'єктам освітнього процесу. Для розкриття цієї думки варто використовувати принцип науковості, який означає, що уся діяльність психолого-педагогічної служби ґрунтується на основі наукових підходів, методології і засадах наукової психології. Методи, методики і технології, що застосовуються в діяльності фахівців психолого-педагогічної служби, мають бути науково обґрунтованими, валідними і надійними» [1, с. 237–242].

Це прослідковується у поєднанні кращої педагогічної, психологічної спадщини науки і практики минулого з новітніми, інноваційними, технологічними пошуками, що є основною ідеєю педагогічної концепції академіка І. Зязюна – оновленій освіті сьогодення потрібен конкурентоспроможний педагог. «Освіта, – переконує видатний педагог-вчений і філософ І. Зязюн, – не можлива без Учителя, з іменем якого пов'язані перемоги і поразки. Він завжди уособлював у собі мудрість суспільної свідомості і мав непересічний вплив на все суспільство. Він завжди був громадянином і професіоналом, наставником, поводитирем у майбутнє» [3, с. 24–31].

Інакше кажучи, інноваційне мислення вчителя, його інноваційна культура, має базуватися на забезпеченні потреби у формуванні мислення учнів. Освітні інновації, послуги, які надає інноваційний заклад загальної середньої освіти, мають бути не лише захоплюючими для учнів, але й сприяти делегуванню можливостей і здібностей дитини з точки зору моделі «ресурси-процеси-пріоритети» [3, с. 111].

Оскільки реалізація інновацій починається з діяльності вчителя, педагогічного колективу, важливим напрямом є підготовка вчителя до сприйняття інноваційної діяльності, його ставлення до нововведень. Кожний педагогічний колектив має обрати психолого-педагогічні аспекти, розв'язання яких допоможе успішній реалізації інновацій. Усі інноваційні процеси у закладі загальної освіти розпочинаються із інноваційного мислення керівництва закладу освіти; інноваційного адміністративного стилю управління; високого рівня організаційної культури; вмотивованості педагогічного колективу до інноваційної діяльності та реформування механізмів управління педагогічними системами та процесами.

Психолого-педагогічний аспект науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності у закладах загальної середньої освіти полягає у допомозі, у вигляді супервізії або інтервізії, проведення навчальних семінарів і тренінгів, оскільки інноваційність характеризує професійну майстерність кожного вчителя. Особливу роль в організації психолого-педагогічного супроводу відіграють нетрадиційні форми роботи з педагогами: педради-консиліуми, педради-диспути, педради-тренінги, ділові ігри, рольові ігри, семінари-практикуми, коворкінги, професійні дебати, школи педагогічного досвіду та методичної майстерності, на яких розглядаються

питання впровадження інноваційних педагогічних технологій, методик, інтерактивних методів, прийомів та форм роботи; проведення науково-дослідницької роботи; апробації науково-методичної та навчальної літератури; поширення педагогічного досвіду; інформування про нововведення, проведення конференцій, методичних семінарів, педагогічних читань у навчальних закладах, методичної підтримки інноваційної діяльності, заохочення педагогів-новаторів і створення педагогічних умов для формування і застосування інноваційних технологій, інформування шляхом проведення різноманітних конкурсів, стимулювання до використання педагогічних інновацій, аналіз результативності впровадження педагогічних технологій та їх вплив на ефективність освітнього процесу, розміщенням презентаційних матеріалів на сторінках електронних видань. Адже нове в педагогіці дослідники співвідносять з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Підготовка вчителів до інноваційної діяльності – процес формування особистості вчителя, який усвідомлює мету новацій, досконало володіє педагогічними техніками та досягає результативності в роботі.

Для методичної допомоги вчителів створюються кейси інноваційних педагогічних знахідок, розробляються методичні рекомендації щодо їх використання. Такі форми роботи дають можливість активізувати творчий пошук вчителів, перетворити колектив на односторонній, готових сприймати і впроваджувати інноваційні педагогічні технології з метою формування їх «інноваційної культури», «інноваційної поведінки». Успіх впровадження освітніх технологій залежить від психологічної готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності.

Феномен поняття «готовність особистості до діяльності», передусім виявляється у здатності людини до організації, виконання й регулювання діяльності. Окрім того, науковці вважають готовність до діяльності зумовлюється багатьма факторами, найважливішими з яких є система методів і цілей, наявність професійних знань і вмінь, безпосереднє залучення особистості до діяльності, у процесі якої найбільш активно формуються потреби, інтереси й мотиви здобуття суттєвих, значущих, найбільш сучасних знань і здатностей.

Складові психологічної готовності особистості до професійної діяльності: мотиваційний (психологічна установка, інтерес, ставлення, потреба у досягненні успіху), пізнавально-операційний (знання предмета, способів і засобів діяльності, розуміння завдань і їх оцінка), емоційний (почуття відповідальності, впевненість в успіху), вольовий (управління собою, зосередженість на завданні), а також професійно важливі якості особистості й професійна самосвідомість. Готовність педагога до інновацій є складовою готовності до професійної діяльності й охоплює психологічний, теоретичний та практичний аспекти. До структури готовності вчителя-інноватора науковці включають мотиваційний, креативний, технологічний і рефлексивний компоненти, які мають чітко виражену психологічну основу і є важливою умовою професійної та особистісної самореалізації педагога.

Отже, робота методичних служб щодо навчально-методичного забезпечення закладів загальної середньої освіти на сьогоднішній день здебільшого концентрується на поширенні педагогічних інновацій, а пошук оптимальних форм організації освітнього процесу, та здійснення інноваційної діяльності є умовою ефективного розвитку інноваційного закладу загальної середньої освіти. Одним із важливих завдань інноваційного розвитку і є оновлення психолого-педагогічної служби шляхом удосконалення науково-методичного супроводу освітнього процесу.

Висновки. Основною метою навчально-методичного забезпечення є розвиток у керівників і педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти відповідних знань, умінь, здібностей, якостей, мотивації, що сприяють інноваційній діяльності, яка характеризується системним внесенням якісних змін в управлінський і освітні процеси. Оскільки, підготовка

вчителя до впровадження інноваційної практики – це потенціал професійної компетентності вчителя, який дозволяє за порівняно незначний проміжок часу вирішити завдання інтенсивного формування і розвитку здібностей, які необхідні для реалізації професійного й особистісного самовизначення як необхідної умови продуктивного нарощування творчого потенціалу особистості учителя. Формування педагогічної компетентності, що впливає на творчий розвиток та професійний ріст вчителя – це ще один етап вирішення нагальних проблем у здійсненні впровадження новацій.

Саме індивідуально-психологічні та емоційно-вольові особливості вчителя визначають психологічну готовність або неготовність вчителя до інноваційної діяльності. Пріоритетним фактором успішності інноваційної діяльності є усвідомлення педагогом практичної значущості різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні.

Список використаних джерел

1. Вітвіцька С. С. Ідеї педагогічної майстерності А. Макаренка та І. Зязюна у професійній підготовці сучасного вчителя. *Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна*. 2013. С. 237–242.
2. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
3. Зязюн І. А. Світоглядна парадигма освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. праць / Українська інж.-пед. академія. Харків, 2003. Вип. 5. С. 24–31.
4. Кириченко М. О. Інноваційні підходи до професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України*: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. В. Олійника (м. Київ, 28 жовтн. 2016 р.). Київ: УМО НАПН України, 2016. С. 16–30.
5. Мариновська О. Класифікація інновацій в освіті. *Педагогічна інноватика & Менеджмент інновацій*: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019. С. 65–70, 181–185.
6. Мариновська О. Базові поняття педагогічної інноватики. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2023. № 3. С. 11–16.
7. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця, 2010. Вип. 66. Ч. 2. С. 71–75.
8. Панок В. Г. Психологічна служба: навч.-метод. посіб. для студентів і викладачів. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2012. 488 с.
9. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів / З. В. Рябова, А. Б. Єрмоленко, Т. А. Махія та ін.; за заг. ред. академіка В. В. Олійника, маг. Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія. Київ, 2017. 118 с.
10. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 № 800. URL: www.kmu.gov.ua (дата звернення: 14.07.2024).
11. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 504 с.
12. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 № 776. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 14.07.2024).
13. Цуркан Т. Інноваційна культура вчителя Нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: КПУ, 2020. Вип. 68. Т. 1. С. 128–132.

References

1. Vitvitska S. S. (2013). *Idei pedahohichnoi maisternosti A. Makarenka ta I. Ziaziuna u profesiinii pidhotovtsi suchasnoho vchytelia*. [Ideas of pedagogical mastery of A. Makarenko and I. Zyazyun in professional training of modern teachers]. *Pedahohichna maisternist akademika Ivana Ziaziuna* [in Ukrainian].
2. Danylenko L. (2007). *Menedzhment innovatsii v osviti* [Management of innovations in education]. Kyiv: Shkilnyi svit [in Ukrainian].
3. Ziaziun I. A. (2003). *Svitohliadna paradyhma osvity. Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity: zb. nauk. prats* [Worldview paradigm of education. Problems of engineering and pedagogical education: coll. of science works] / Ukrainska inzh.-ped. Akademiia. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Kyrychenko M. O. (2016). *Innovatsiini pidkhody do profesiinoho rozvytku pedahohichnykh, naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv ta kerivnykh kadriv osvity u vidkrytomu suspilstvi* [Innovative approaches to the professional development of pedagogical, scientific and pedagogical workers and management personnel of education in an open society]. *Profesiyni rozvytok ta upravlinnia liudskymy resursamy v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity v konteksti transformatsii osvity Ukrainy: zb. materialiv Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. / za zah. red. V. V. Oliinyka* (m. Kyiv, 28 zhovtn. 2016 r.). Kyiv: UMO NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
5. Marynovska O. (2019). *Klasyfikatsiia innovatsii v osviti* [Classification of innovations in education]. *Pedahohichna innovatyka & Menedzhment innovatsii: navch.-metod. posib*. Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
6. Marynovska O. (2023). *Bazovi poniattia pedahohichnoi innovatyky* [Basic concepts of pedagogical innovation]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriia: «Pedahohichni nauky» – Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series: «Pedagogical Sciences»*, 3, 11–16 [in Ukrainian].
7. *Novi tekhnologii navchannia* (2010): nauk.-metod. zb. [New learning technologies: science and method. coll.]. Instytut innovatsiinykh tekhnologii i zmistu osvity. Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy. Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky. Kyiv-Vinnytsia [in Ukrainian].
8. Panok V. H. (2012). *Psykhologichna sluzhba: navch.-metod. posib. dlia studentiv i vykladachiv* [Psychological service: educational method. manual for students and teachers]. Kamianets-Podilskyi: TOV Drukarnia Ruta Vinnytsia [in Ukrainian].
9. *Proiektnyi menedzhment dlia innovatsiinoho rozvytku osvitnikh orhanizatsii Ukrainy: navch. posib. dlia pidhotovky mahistriv za spetsializatsiinyi «Upravlinnia navchalnym zakladom» ta «Upravlinnia proiektamy», pidvyshchennia kvalifikatsii slukhachiv, kerivnykiv navchalnykh zakladiv* [Project management for innovative development of educational organizations of Ukraine: training. manual for the training of masters in the specializations «Educational Institution Management» and «Project Management», advanced training of students, heads of educational institutions]. / Z. V. Riabova, A. B. Yermolenko, T. A. Makhynia ta in.; za zah. red. akademika V. V. Oliinyka, mah. F. Frekha (2017). NAPN Ukrainy, DVNZ «Un-t menedzh. osvity»; KulturKontakt Avstrii. Kyiv [in Ukrainian].
10. *Poriadok pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv* [The procedure for improving the qualifications of teaching and research-pedagogical workers]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.09.2019 № 800*. URL: www.kmu.gov.ua (accessed: 14.07.2024) [in Ukrainian].
11. *Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnologii ta metodyky: monohrafiia* [Professional pedagogical education: innovative technologies and methods: monograph]. / za red. O. A. Dubaseniuk (2009). Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
12. *Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity* [On approval of the concept of development of pedagogical education]: *nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 № 776*. URL: <https://mon.gov.ua/> (accessed: 14.07.2024) [in Ukrainian].
13. Tsurkan T. (2020). *Innovatsiina kultura vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly* [Innovative culture of the teacher of the New Ukrainian School]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 68, 1, 128–132 [in Ukrainian].